"ТАСДИҚ МЕКУНАМ"
Ректори Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айнӣ, доктори илмҳои таърих, профессор Ибодуллозода А.И.
_________________ 10.03.2023с.

ТАҚРИЗИ

муассисаи пешбар - Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айнӣ ба диссертатсияи Дадобоева Муслима Бахтиёровна дар мавзуи «Асосҳои педагогии фаъолнокии фаъолияти маърифатии хонандагон тибқи муносибати аксиологӣ дар раванди таълим (дар асоси маводҳои фанҳои биологӣ)», ки барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.01– педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот (илмҳои педагогӣ) пешниҳод шудааст.

Муҳиммияти мавзӯи диссертатсионии Дадобоева Муслима Бахтиёровна дар мавзуи «Асосҳои педагогии фаъолнокии фаъолияти маърифатии хонандагон тибқи муносибати аксиологӣ дар раванди таълим (дар асоси маводҳои фанҳои биологӣ)», марбут ба шароит ва талаботи рушди низоми муосири маориф, раванди азнавсозии низоми таҳсилоти муассисаҳои миёнаи умумӣ зарурат ва аҳамияти хоса касб кардааст.

Дар марҳалаи муосир дараҷа ва сатҳи рушди маориф яке аз муҳимтарин зернизомҳои иҷтимоӣ, нишонаи умумии низом дар ҷомеа ба ҳисоб меравад. Таҷрибаи пешқадами давлатҳои мутараққӣ ва кишварҳои дар ҳолати рушдбуда нишон медиҳад, ки рушди босуръат ва муваффақонаи иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва сиёсӣ аз дуруст ба роҳ мондани сиёсат ва стратегияи рушди маориф ба даст меояд, ки афзалиятнокии сармоягузорӣ дар сиёсати давлатро собит месозад.

Бояд зикр кард, ки дар шароити кунунии рушди низоми маориф талабот ба ташкили корҳои мақсаднок оид ба баланд бардоштани фаъолнокии фаъолияти маърифатии хонандагон тибқи муносибати

аксиологӣ дар раванди таълим ба вуҷуд меояд. Нуктаи мазкур дар санадҳои меъёрию ҳуқуқии амалкунандаи Ҷумҳурии Тоҷикистон, ба монанди Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи маориф» (2013), «Дар бораи таҳсилоти олии касбӣ ва баъд аз муассисаи олии касбӣ» (2003), «Стратегияи миллии рушди маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар давраи то соли 2030» (2020) ва ғайра махсус таъкид карда шудааст.

Тазаккур бояд дод, ки чунин тарзи масъалагузорӣ дар худ аҳамият ва арзишмандии махсусро фаро гирифта, барои ҳалли бисёр масъалаҳои раванди фаъолнокии фаъолияти маърифатии хонандагон тибқи муносибати аксиологӣ дар раванди таълим мусоидат карда метавонад.

Аз ин лиҳоз, интихоби мавзӯъ ва коркарди илмии он аз тарафи Дадобоева Муслима Бахтиёровна дар мавзуи «Асосҳои педагогии фаъолнокии фаъолияти маърифатии хонандагон тибқи муносибати аксиологӣ дар раванди таълим (дар асоси маводҳои фанҳои биологӣ)», дар марҳилаи кунунии рушди маориф ва илми педагогика хеле ҷолиби диққат буда, ба таҳқиқоти мубрам ва доғи рӯз маҳсуб будани он далолат медиҳад.

Навгониҳои илмии таҳқиқот муносибати махсуси тавзеҳи мавзӯи мавриди омӯзиш ва таҳлилро ифода мекунад, ки асоси методологияи самараноки гузаронидани таҳқиқоти ба ин монандро таъмин менамояд ва дар нуктаҳои зерин пешниҳод карда шудаанд:

- мафҳумҳои «фаъолияти маърифатӣ», «фаъолнокии фаъолияти маърифатӣ» дақиқ гардида, аз ҷиҳати мундариҷа пурра гардидаанд;

- амсилаи фаъолнокии фаъолияти маърифатии хонандагон дар раванди таълими фанҳои биологӣ бо воситаҳои дидгоҳи аксиологӣ коркард шудааст;

- гурӯҳҳои асосии тарзу воситаҳои фаъолнокии фаъолияти маърифатии хонандагон дар раванди таълими фанҳои биологӣ бо воситаҳои дидгоҳи аксиологӣ муқаррар гардидаанд;

- шартҳои педагогие асоснок шудаанд, ки ба фаъолнокии фаъолияти маърифатии хонандагон дар раванди таълими фанҳои биологӣ бо воситаҳои дидгоҳи аксиологӣ мусоидат мекунанд;

- имконияти педагогӣ ва меъёрҳое муқаррар шудаанд, ки ба самаранокии амсилаи пешниҳодшудаи фаъолнокии фаъолияти маърифатии хонандагон дар раванди таълими фанҳои биологӣ бо воситаҳои дидгоҳи аксиологӣ мусоидат мекунанд.

Саҳеҳият ва эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқот дар диссертатсия ба он асос меёбад, ки ҳамбастагии мақсаду вазифаҳои пешниҳодшуда, методҳои истифодашудаи таҳқиқот ба муаллиф имконият додааст то натиҷаҳои асосноки воқеиро тавассути санҷиши корҳои таҷрибавӣ-озмоишии фарзия ва таҷрибаи шахсиаш ба сифати педагог ба даст оварад.

Омӯзиш ва татбиқи натиҷаҳои таҳқиқоти диссертант ба таври зайл пешниҳод карда мешавад:

Натиҷаҳои асосии таҳқиқот ва хулосаҳо аз тарафи диссертант дар шакли маърӯзаву муаррифиҳо дар конференсияҳои сатҳашон ҷумҳуриявӣ ва байналхалқии назариявӣ ва амалии МДТ «ДДХ ба номи академик Б.Ғафуров» пешниҳод гардидаанд. Натиҷаҳои таҳқиқот дар конференсияҳое, ки дар ш. Душанбе, ш.Хуҷанд, баргузор шуданд, ироа гардидаанд. Мӯҳтаво ва мундариҷаи асосии диссертатсия дар 10 мақолаи илмӣ, аз ҷумла 6 мақолаи илмии дар маҷаллаҳои тақризшаванда, ки аз тарафи КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Вазорати маорифи ФР ба қайдгирифта шудааст, инъикос ёфтаанд.

Аҳамияти назариявии таҳқиқот аз он иборат аст, ки дар таҳқиқот моҳияти фаъолнокии фаъолияти маърифатии хонандагон дар раванди таълими фанҳои биологӣ бо воситаҳои дидгоҳи аксиологӣ дақиқ гардида, асосҳои назариявии он ошкор шуданд, ҳамбастагии байни фаъолнокии фаъолияти маърифатии хонандагон дар раванди таълими фанҳои биологӣ бо воситаҳои дидгоҳи аксиологӣ ва инкишофи соҳаи арзишӣ-ангезишии шахсияти мактаббача муқаррар гардид, ки ҳамаи ин

барои тасаввуроти назариявии васеътар оид ба фаъолнокии фаъолияти маърифатии хонандагон дар раванди таълими фанҳои биологӣ бо воситаҳои дидгоҳи аксиологӣ замина фароҳам овард; маҷмӯи мувофиқи шартҳои педагогие пешниҳод ва асоснок шуд, ки маҳсулнокии фаъолнокии фаъолияти маърифатии хонандагонро дар раванди таълими фанҳои биологӣ бо воситаҳои дидгоҳи аксиологӣ таъмин менамоянд, ки барои коркарди назария ва методикаи таълими фанҳои биологӣ дар мактаб муҳим аст.

Арзиши амалии кории таҳқиқоти мазкур дар он аст, ки:

- амсилаи фаъолнокии фаъолияти маърифатии хонандагон дар раванди таълими фанҳои биологӣ бо воситаҳои дидгоҳи аксиологӣ коркард ва ҷорӣ гардид;

- таъсири технологияҳои педагогӣ ба фаъолнокии фаъолияти маърифатии хонандагон дар раванди таълими фанҳои биологӣ бо воситаҳои дидгоҳи аксиологӣ аз санҷиш гузаронида шуд;

- тавсияҳои методӣ оид ба фаъолнокии фаъолияти маърифатии хонандагон дар раванди таълими фанҳои биологӣ бо воситаҳои дидгоҳи аксиологӣ мураттаб гардида, интишор ёфтанд;

- анкета ва тестҳое таҳия ва санҷида шуданд, ки барои баҳодиҳии сатҳи фаъолнокии фаъолияти маърифатии хонандагон дар раванди таълими фанҳои биологӣ бо воситаҳои дидгоҳи аксиологӣ имкон медиҳанд.

Сохтори диссертатсия аз муқаддима, ду боб, хулоса, феҳристи адабиёт иборат мебошад. Мазмуни таҳқиқот дар 166 саҳифаи чопи компютерӣ ҷойгир карда шудааст. Феҳристи адабиёт аз 252 номгӯй иборат мебошад.

Боби якуми диссертатсия “Асосҳои назариявӣ-методологии фаъолнокии фаъолияти маърифатии хонандагон тибқи муносибати аксиологӣ дар раванди таълим” номгузорӣ шуда, масъалаҳои: моҳияти мафҳумҳои «фаъолияти маърифатӣ», «фаъолнокии фаъолияти маърифатӣ» дар илмҳои педагогика ва психология; хусусиятҳои

фаъолнокии фаъолияти маърифатии хонандагон дар таълими фанҳои биологӣ бо воситаҳои дидгоҳи аксиологӣ; амсилаи фаъолнокии фаъолияти маърифатии хонандагон тибқи муносибати аксиологӣ дар раванди таълими фанҳои биологӣ баррасӣ гардидаанд. Дар натиҷаи омӯзиш ва таҳлили адабиёти сершумори марбут ба мавзӯъ, муаллиф имконият пайдо намудааст, ки асосҳои илмӣ-назариявӣ ва методологии фаъолнокии фаъолияти маърифатии хонандагон, мавқеъ ва нақши омӯзгорони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии муосирро дар рушди фаъолнокии фаъолияти маърифатии хонандагон муайян намояд ва хулосаҳои асоснок ва пояи муҳими илмиро таҳқиқ кунад.

Дар боби дуюми рисола "Технологияи педагогии фаъолнокии фаъолияти маърифатии хонандагон тибқи муносибати аксиологӣ дар раванди таълими фанҳои биологӣ" масъалаҳои методҳо, шаклҳо ва воситаҳои асосии фаъолнокии фаъолияти маърифатии хонандагон дар таълими фанҳои биологӣ бо воситаҳои дидгоҳи аксиологӣ; самарабахшии технология оид ба ҷорӣ намудани амсила ва санҷиши шартҳои педагогии самтгирии аксиологии фаъолнокии фаъолияти маърифатии хонандагон дар таълими фанҳои биологӣ ва арзёбии натиҷаҳои он таҳқиқ карда шуда, натиҷаҳои корҳои таҷрибавӣ-озмоишӣ таҳлилу баҳрабардорӣ карда шудааст. Дар ин боби рисола аз тарафи муаллиф дар раванди кори таҷрибавию озмоишӣ шароит ва омилҳои самтгирии аксиологии фаъолнокии фаъолияти маърифатии хонандагон дар таълими фанҳои биологӣ дар асоси дохилкунӣ ва истифодаи шароитҳои педагогии мутаносиб муайян шудааст ва ҳадафи озмоиш гардидааст. Дар асоси ин, бо мақсади рушди фаъолнокии фаъолияти маърифатии хонандагон дар таълими фанҳои биологӣ муаллиф оид ба ворид намудани амсилаи ташаккули фаъолнокии фаъолияти маърифатии хонандагонро пешбарӣ гардидааст, ки онро ҳамчун навгонии илмӣ ва коркарди усулҳои нави самараноки рушди фаъолнокии фаъолияти маърифатии хонандагон дар таълими фанҳои биологӣ ва ноил шудани онҳо ба ҳадафҳои муваффақ дар низоми муассисаҳои таҳсилоти миёнаи

умумӣ номбар кард. Бо коркарди бевоситаи муаллиф шаклу усулҳои асосӣ ва воситаҳои самараноки таълимӣ оиди рушди фаъолнокии фаъолияти маърифатии хонандагон дар таълими фанҳои биологӣ дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ таҳия ва роҳандозӣ гардидааст.

Унвонҷӯй Дадобоева Муслима Бахтиёровна дар раванди гузаронидани корҳои таҳқиқотӣ худро ҳамчун муҳаққиқи қобилиятнок ва мустақил муаррифӣ карда тавонистааст. Таҳқиқоти пешниҳодшуда барои ташаккул ва рушди бархӯрди нав дар рушди фаъолнокии фаъолияти маърифатии хонандагон дар таълими фанҳои биологӣ дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ метавонад мусоидат намояд ва натиҷаҳои санҷишу таъйиди таҳқиқот дурустии нуктаҳои асосии назариявии онро тасдиқ мекунад.

Тасвиб ва амалисозии натиҷаҳои диссертатсия. Муҳтавои асосии диссертатсия, ҳамчунин натиҷаҳои таҳқиқот дар шакли маърӯзаву муаррифиҳо дар конференсияҳои сатҳашон ҷумҳуриявӣ ва байналхалқии назариявӣ ва амалии Донишкадаи омӯзгории Тоҷикистон дар МДТ «ДДХ ба номи академик Б.Ғафуров» пешниҳод гардиданд. Натиҷаҳои таҳқиқот дар конференсияҳое, ки дар ш. Душанбе, ш.Хуҷанд баргузор шуданд, ироа гардидаанд.

Интишорот аз рӯйи мавзӯи диссертатсия. Мӯҳтаво ва мундариҷаи асосии диссертатсия дар 10 мақолаҳои илмӣ, аз ҷумла 6 мақолаи илмии дар маҷаллаҳои тақризшаванда, ки аз тарафи КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Вазорати маорифи ФР ба қайдгирифта шудааст, инъикос ёфтаанд.

Эрод ва камбудиҳои таҳқиқот: Бояд зикр намуд, ки дар баробари вуҷуд доштани натиҷаҳои арзишманд ва дастовардҳои илмии назаррас, дар рисола баъзе норасоиҳо ба назар мерасанд, ки ба эътибор гирифтани он ба андешаи мо барои боз ҳам баланд бардоштани сифати рисола кӯмак мерасонад. Аз ин рӯ, мехостем онҳоро ба таври зайл пешниҳод намоем:

1. Дар рисола оиди баланд бардоштани фаъолнокии фаъолияти маърифатии хонандагон дар таълими фанҳои биологӣ кадом воситаҳо ва методҳои асосӣ истифода шуданд маълумот дода нашудааст;

2. Омилҳо ва монеаҳо оид ба мушкилоти рушди фаъолнокии фаъолияти маърифатии хонандагон дар таълими фанҳои биологӣ иникоси бештарро талаб доранд;

3. Натиҷаҳои корҳои таҷрибавӣ-озмоишӣ ва меъёрҳои баҳогузорӣ ба рушди фаъолнокии фаъолияти маърифатии хонандагон бо кадом усулҳои педагогӣ гузаронида шуданд, маълум карда шавад;

4. Ба фикри мо, агар унвонҷӯ дар матни диссертатсия баъзе ноқисиҳои услубии аз диди меъёрҳои забонӣ мавҷударо ислоҳ мекард, сифати кор хуб ва мутолиаи ин ба оммаи васеи омӯзгорон дастрас мегардид.

Нуктаҳои дар боло зикршуда метавонанд ба осонӣ ислоҳи худро ёбанд ва онҳо метавонанд аз диди илмию таҳқиқотӣ муҳтаво, мазмун ва мундариҷаи асосии диссертатсияро боз ҳам таъсирбахштар намоянд.

Хулоса.

Дар умум, муаллиф ҳадафҳои гузошташудаи таҳқиқотро пурра ҳал намудааст, хулосаҳо тибқи вазифаҳои пешгузоштаи таҳқиқот асосноканд, мундариҷаи рисола мутобиқи назари мантиқӣ шакл гирифтаанд ва муаллиф соҳиби қобилияти хуби илмофарӣ мебошад. Натиҷаҳои боэътимод, хулосаҳои назариявӣ ва асоснокии корҳои озмоишӣ, ки аз тарафи муаллифи рисола басо дар сатҳи зарурии пойгоҳи илмӣ ба даст оварда шудааст аз моҳияти баланди арзишманди илмӣ доштани диссертатсияи тақризшаванда гувоҳӣ медиҳад.

Натиҷаҳои илмии рисола барои рушди назария ва амалияи илми педагогика саҳми назаррас мегузорад.

Мазмуну муҳтавои автореферат бо фишурдаҳои он, ки бо ду забон: тоҷикӣ ва русӣ дар автореферат интишор гардидаанд, мувофиқати комил бо мундариҷаи рисола дошта, моҳияти корро якҷоя бо интишороти муаллиф пурра инъикос мекунанд,

Аз ҷиҳати моҳият ва мазмун диссертатсияи Худойназаров М.А. ба шиносномаи ихтисоси 13.00.01 – педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот (илмҳои педагогӣ) мувофиқ аст.

Дар умум, диссертатсияи Дадобоева Муслима Бахтиёровна дар мавзуи «Асосҳои педагогии фаъолнокии фаъолияти маърифатии хонандагон тибқи муносибати аксиологӣ дар раванди таълим (дар асоси маводҳои фанҳои биологӣ)», кори таҳқиқотии мустақилона анҷомёфтаи илмиву тахассусӣ буда, ба талаботи Низомномаи “Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ ва унвони илмӣ”- и КОА- и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021 таҳти №267 тасдиқ гардидааст, комилан ва пурра ҷавобгӯй буда, муаллифи он ба дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои педагогӣ аз рӯи ихтисоси 13.00.01-педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот (илмҳои педагогӣ) арзанда аст.

Тақриз аз тарафи эксперт, номзади илмҳои педагогӣ, дотсент Наимов Зариф Ҷомиевич омода карда шудааст. (Қарори ҷаласаи кафедра № 08/1 аз 01.03.2023).

Раиси ҷаласаи васеи семинари
илмӣ-методӣ:
номзади илмҳои педагогӣ, дотсент ________________ Самиев Т.А.
Эксперт:
номзади илмҳои педагогӣ, дотсент________________ Наимов З.Ҷ.
Котиб:
номзади илмҳои педагогӣ, дотсент ________________ Сатторов А.Қ.

Имзои З. Наимов, Т. Самиев ва А. Сатторовро тасдиқ мекунам:
Сардори РК ва КМ
ДДОТ ба номи С. Айнӣ ____________________ Мустафозода А.